

Toespraak Koele Wateren – 27 oktober 2019

Dank voor de uitnodiging hier te komen spreken.

Ik ben hier graag.

In Hoorn waar ik ben geboren, bij de opening van een bijzonder mooie, maar ook relevante tentoonstelling.

Ik was hier eerder, op 14 juli 2017. Ik stond hier in deze kerk toen in mijn hemd en onderbroek en daarna in mijn zwembroek...

En daarna zwom ik voor het goede doel, the swim to fight cancer. Na afloop was hier macaroni ;-)

Ik heb dus goed herinneringen aan deze plek.

Pauze

Dank voor de inspirerende woorden van Eric-Jan Pleister en James Kennedy.

James Kennedy verwijst naar Johan van Veen. Van hem is ook het citaat: "ooit geven we dit land met een zucht van verlichting prijs aan de golven". De vraag is natuurlijk: wanneer is ooit?

Eric Jan liet een kaart zien. Ik doe ik niets af aan de oproep van Eric-Jan. Want ja, we moeten aan de slag, en zijn kaart is wat mij betreft daarvoor een 'praatplaat'.

Pauze

'De zee is mijn!', dit is een uitspraak van zeeschilder Hendrik Willem Mesdag, toen hij rond z'n 35ste naar Scheveningen verhuisde en daar elke dag over de zee uitkeek en haar schilderde.

Een prachtige uitspraak over een uitzicht waarmee ik het afgelopen jaar ook zeer vertrouwd ben geraakt.

Vanuit mijn kantoor op de 16^e etage in Den Haag kijk ik dagelijks uit over diezelfde prachtige Noordzee. En dan kijk ik al of ik iets zie bewegen. Ik kijk trouwens ook uit over het Malieveld. Daar beweegt tegenwoordig heel veel...

Ik heb iets met water. Altijd al gehad. Als kind al voelde ik een diepe verbondenheid met de aarde, de natuur en de mensen op onze unieke planeet. Daarom besloot ik biologie te gaan studeren. Maar het had net zo goed geschiedenis kunnen zijn. Of de kunstacademie.

Ik geniet van het water, van de zee.

Mijn opa Piet Glas was binnenvaartschipper en af en toe mocht ik met hem mee het water op. Fantastisch mooi vond ik dat.

En ook vandaag geniet ik volop van het water. In mijn werk als deltacommissaris, maar ook in mijn privé-tijd tijdens een mooie wandeling langs de Dommel, of zwemmen in de Dommel, want ook daar wordt voor het goede doel gezwommen.

Maar het water heeft ook een andere kant. Ook ik leerde die al op jonge leeftijd kennen toen mijn oom Arie Glas die voer op zee omkwam toen hij in een vliegende storm boven Texel overboord sloeg. Dus ook onze familie kent de uitdrukking "de zee geeft en de zee neemt" van dichtbij.

Pauze

Al eeuwen schilderen kunstschilders over het water, over de strijd met en de liefde voor het water.

Dit project van de vijf stadsmusea in Hoorn, Zutphen, Harlingen, Bergen op Zoom en Gouda heeft mijn oprechte sympathie. Omdat het twee van mijn persoonlijke passies – water en kunst – samenbrengt. En omdat het initiatief raakt aan de essentie van mijn functie als deltacommissaris: Nederland veilig houden voor het hoge water. Te zorgen voor voldoende zoetwater en ons land zo inrichten dat we voorbereid zijn op de extremen van het weer.

25 procent van ons land ligt onder zeeniveau. 60 procent van Nederland is overstroombaar, als we niets doen ter bescherming. We staan er niet altijd bij stil, maar het is hard werken om in Nederland droge voeten te hebben en te houden.

Het water en Nederland is een verhaal van strijd en verbondenheid, van ramp en van voorspoed. Het zit in onze genen. Het bracht ons welvaart en geluk, maar ook angst en verdriet. Het water is van levensbelang, het is onze vriend én het is onze vijand.

We hebben ons eeuwenlang bekwaamd in het beheersen van het water, we hebben het land op het water veroverd. Onze laatste grote watersnoodramp was 66 jaar geleden en van onze waterwerken hebben we een wereldwijd exportproduct gemaakt.

Maar.....

Uiteindelijk winnen ook wij de wedstrijd niet met het alleen tegenhouden van het water. De natuur overwint uiteindelijk alles.

Sinds jaren bouwen we ook mét de natuur. We geven rivieren de ruimte in plaats van ze in te dammen. We versterken de kust waar dat kan met zand in plaats van met harde dijken. We hebben een Zandmotor, waarbij golven en wind het zand langs de kust verspreiden.

Laatst zij iemand tegen mij: Nederland is een kustwerk. Een woest aantrekkelijk kunstwerk.

Pauze

In het huidige tijdsgewricht maken we een combinatie van veranderingen mee waaraan de mensheid op wereldschaal nog nooit is blootgesteld.

We hebben te maken met grote onzekerheden. Over het klimaat, over de zeespiegelstijging, maar ook over de economie, over de demografie en over de maatschappelijke eisen van de verre toekomst.

In Nederland zien we steeds vaker intensere stortbuien, hitte records zijn gebroken en we hebben al twee jaar achter elkaar last van droogte. En dan hebben we nog de signalen dat de zeespiegel in de loop van de eeuw mogelijk sneller gaat stijgen.

De klimaatverandering gaat wellicht sneller dan we in 2010 of 2015 dachten, maar wat dat precies betekent voor de toekomstige wateropgave is nog té onzeker.

We moeten ons daarom voorbereiden op alle mogelijke scenario's. Want we weten niet welke kant het precies opgaat. Maar we moeten wel een antwoord klaar hebben op het moment dat dat nodig is.

En dat doen we met het Deltaprogramma.

De aanpak van het Deltaprogramma is uniek, we kijken voorbij één of twee bestuursperiodes. We kijken naar de verre toekomst van 2050, van 2100 en zelfs verder. 1 - 2 - 3 generaties!

We zijn de veiligste delta ter wereld. Maar we zijn en blijven kwetsbaar. En elke dag moeten we heel hard ons best doen om die veilige delta te blijven.

Pauze

Ik ben het met Eric-Jan eens dat we nu moeten handelen om de veranderende omstandigheden het hoofd te bieden.

Maar dat betekent voor mij niet dat we moeten terugtrekken, eilanden moeten maken of delen van ons land moeten opgeven. Hoewel dat wel mooie plaatjes oplevert ;-). Er is een verschil tussen Nederland als kunstwerk en Nederland als *artist impression*.

Het betekent voor mij dat we moeten bouwen met het oog op de toekomst. Zonder onze ogen te sluiten voor wat er aan de hand is.

En dat we allemaal moeten nadenken over het effect van ons eigen handelen.

De komende decennia zal er voor miljarden geïnvesteerd worden in nieuwe infrastructuur en de aanleg en vervanging van waterbouwkundige werken.

Een onontkoombare ontwikkeling daarbij is dan ook dat we zo moeten gaan ontwerpen dat een toekomstige verhoging, verbreding, uitbreiding of versterking van een kunstwerk flexibel en zonder extra kosten uitgevoerd kan worden als dat nodig blijkt.

Bouwen met de natuur is dan sowieso voor de komende decennia aantrekkelijk. Want natuurlijke processen zijn nu eenmaal flexibeler dan beton en staal.

Pauze

Dat vraagt om onderzoek en innovatie, om experimenteren, om samenwerken, het vraagt om anders denken en om een brede blik. En om verbeelding. En daarbij kijk ik ook naar de beeldende kunsten, naar alle kunsten. Ik ben ervan overtuigd dat zij een rol hebben te spelen om de opgaven over te brengen naar het bredere publiek.

En hoe ziet onze delta en onze kustlijn er in die verre toekomst dan uit? Zullen we handhaven, zeewaarts gaan of meebewegen? Het zijn concepten die allemaal denkbaar zijn.

En we hoeven nú nog niet te kiezen. We hebben de tijd.

Het Kennisprogramma zeespiegelstijging, dat net voor de zomer is aangekondigd en dat loopt tot 2026 richt zich op het verkleinen van onzekerheden over Antarctica en de snelheid van de zeespiegelstijging. Maar ook gaan we in beeld brengen in hoeverre de huidige werkwijzen houdbaar en oprekbaar zijn en we kijken naar alternatieven voor het strand, de duinen, de dijken en de deltawerken. De waterkeringen en de zoetwatervoorziening in ons land. Voor na 2100.

We hebben tijd, een mogelijke verhoging van de zeespiegel zal zich op z'n vroegst voordoen vanaf 2050, maar dit is wél het moment om in actie te komen.

En dat doen we met alle kennis en kunde die we hebben. Maar het vraagt ook iets van alle inwoners van ons land.

Bij het beperken van de opwarming van de aarde kan iedereen zijn of haar steentje bijdragen. Zodat Nederland ook voor de komende generaties, voor onze kinderen, onze kleinkinderen en hun kinderen veilig en leefbaar blijft. Zodat ook zij net als wij kunnen genieten van het water.

Pauze

Ik sluit af.

We gaan zo meteen samen genieten van de prachtige werken die in het West-Fries museum zijn samengebracht en ik zou willen zeggen: staat u tegelijkertijd ook stil bij de kunstwerken van de toekomst. En ook uw bijdrage daaraan.

Niemand kan de opgave die voor ons ligt alleen aan. Het vraagt om betrokkenheid van iedereen.

'De zee is mijn', riep zeeschilder Hendrik Willem Mesdag.

Ik zou hieraan willen toevoegen: 'De zee is ons'. 'Het water is ons'. Want water en dus de toekomst van Nederland is van ons allemaal!

Dankuwel